

1. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ І РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

ОБ'ЄКТИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ВІДОБРАЖЕННЯ РОЗРАХУНКІВ ЗА ПОДАТКОМ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ВИЗНАЧЕННЯ

*Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Для усвідомлення сутності облікових процедур з податку на прибуток підприємств слід чітко визначати етапи обрахунку фінансового результату до оподаткування за даними бухгалтерського обліку, володіти змістом самих понять фінансовий результат, прибуток, збиток, податок на прибуток. І лише за таких умов можливо раціонально застосовувати концепцію обліку податку на прибуток.

Зокрема, відповідно до П(С)БО 17 «Податок на прибуток» [1] і П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2] об'єктом бухгалтерського обліку є прибуток, обчислений згідно з бухгалтерським законодавством, шляхом зменшення доходів звітного періоду на суму витрат звітного періоду. Зміст об'єктів бухгалтерського обліку й особливості їх визнання при розрахунках із податку на прибуток узагальнено на рис. 1.

Згідно з Податковим кодексом України [3], об'єктом обкладання податком на прибуток є прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом коригування бухгалтерського фінансового результату до оподаткування (тобто визначеного у фінансовій звітності підприємства), на різниці, передбачені положеннями податкового законодавства.

Об'єкти бухгалтерського обліку податку на прибуток
(згідно з нормативними положеннями бухгалтерського обліку –
П(С)БО 15, П(С)БО 16, П(С)БО 17)

● Дохід – визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена.

● Витрати – відображаються одночасно із зменшенням активів або збільшенням зобов'язань. Витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.

● Відстрочений податковий актив – сума податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню у наступних періодах унаслідок: тимчасової податкової різниці, що підлягає вирахуванню; перенесення податкового збитку, не включеного до розрахунку зменшення податку на прибуток у звітному періоді; перенесення на майбутні періоди податкових пільг, якими скористатися у звітному періоді неможливо.

● Відстрочене податкове зобов'язання – сума податку на прибуток, який сплачуватиметься в наступних періодах з тимчасових податкових різниць, що підлягають оподаткуванню.

● Витрати (дохід) з податку на прибуток – загальна сума витрат (доходу) з податку на прибуток, яка складається з поточного податку на прибуток з урахуванням відстроченого податкового зобов'язання і відстроченого податкового активу.

Рис. 1. Об'єкти бухгалтерського обліку податку на прибуток

З викладеного слідує, що відмінності, які зумовлені нормативним регулюванням бухгалтерського обліку в частині обліку податку на прибуток (П(С)БО 17) та обліку для цілей оподаткування (ПКУ), продовжують існувати та зумовлю-

ють появу податкових різниць, які є об'єктом бухгалтерського обліку й обчислення яких передбачено податковим законодавством. Тому можна виокремити такі об'єкти обліку розрахунків із податку на прибуток підприємств згідно з податковим законодавством як доходи, витрати та податкові різниці.

Виходячи з викладеного, наведемо сукупність об'єктів обліку розрахунків за податком на прибуток підприємств згідно з нормативними положеннями з бухгалтерського обліку та податкового законодавства (рис. 2).

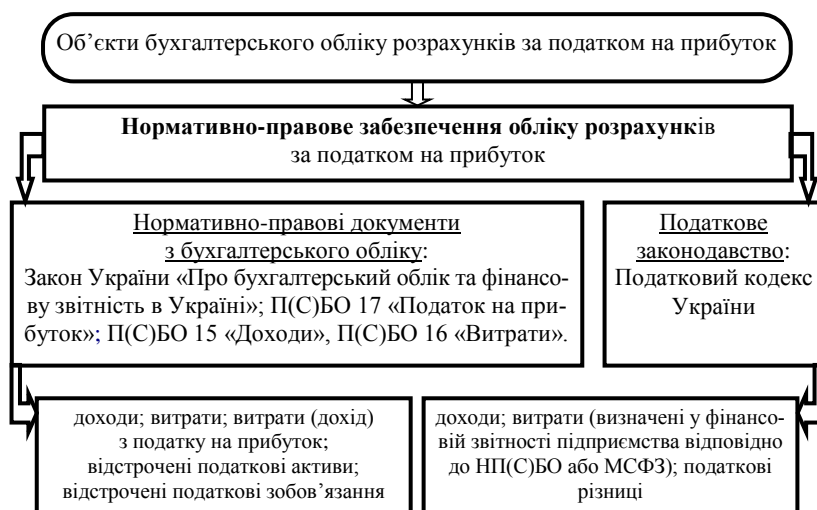

Рис. 2. Об'єкти бухгалтерського відображення розрахунків за податком на прибуток підприємств відповідно до нормативних положень із бухгалтерського обліку та податкового законодавства

Склад доходів і витрат для визначення облікового прибутку (збитку) наводиться, відповідно, в П(С)БО 15 «Доходи» і П(С)БО 16 «Витрати», а для цілей оподаткування – в розділі III ПКУ. На сьогодні визнання і склад доходів та

витрат у фінансовому та податковому обліках максимально наближені, проте існують певні розходження, наприклад, при визнанні суми поворотної фінансової допомоги; суми акцизного податку, сплаченого/нарахованого покупцями/покупцям підакцизних товарів; суми дотацій, субсидій, капітальних інвестицій із фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування тощо.

У фінансовому обліку при визначенні фінансового результату до оподаткування беруться такі доходи: чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); інші операційні доходи; дохід від участі у капіталі; інші фінансові доходи та інші доходи. Та, відповідні їм витрати: собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг); інші операційні доходи; адміністративні витрати; витрати на збут; інші операційні витрати; фінансові витрати; втрати від участі в капіталі та інші витрати.

П(С)БО 17 розроблене на основі МСБО 12 «Податок на прибуток» [4], тому доречним є порівняти методичні засади обліку податку на прибуток та його відображення у звітності згідно з цими двома стандартами: результати аналізу свідчать про відсутність суттєвих відмінностей основних положень. Однак, на відміну від національних стандартів, у міжнародних акцентується увага на принциповому питанні обліку податку на прибуток.

Відповідно до МСБО 12 і П(С)БО 17, для обліку відстрочених податків у цих стандартах передбачається застосування «балансового методу» розрахунку відстрочених податків і податкових різниць. Балансовий підхід до визначення та відображення в обліку податкових різниць та відстрочених податків базується на розкритті всіх тимчасових різниць між податковою базою активів і зобов'язань та їхньою балансовою вартістю, відображеною у фінансовій звітності. Саме ці положення є основною причиною розбіжностей у розрахунках поточного податку на прибуток.

У фінансовому обліку існує інше поняття, яке стосується характеристики податку на прибуток – витрати з податку на прибуток. Під ним розуміють скориговану суму поточного податку на прибуток на величину відстрочених податків [5].

Отже, у спрощеному вигляді процедуру визначення суми витрат (доходу) з податку на прибуток можна викласти у такий спосіб:

- визначення бухгалтерського фінансового результату до оподаткування;
- коригування бухгалтерського фінансового результату до оподаткування на всі податкові різниці (за необхідності згідно положень ПКУ);
- визначення поточного податку на прибуток (відповідно до податкового законодавства);
- визначення суми витрат (доходу) з податок на прибуток шляхом коригування поточного податку на прибуток на зміну суми відстрочених податкових зобов'язань і відстрочених податкових активів за звітний рік.

Узагальнюючи викладене зазначаємо, що наразі основою для визначення податку на прибуток є фінансова звітність суб'єкта господарювання. При цьому основою достовірного відображення податку на прибуток у фінансовій звітності є узгодження його відображення у податковому та бухгалтерському обліку.

Перелік посилань:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток»: затв. наказом М-ва фінансів України від 28 груд. 2000 р. № 353. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом М-ва фінансів України від 07 лют. 2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 02.04.2021).

3. Податковий кодекс України: Закон України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 25.04.2021).

4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 12 (МСБО 12) «Податки на прибуток». URL : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_012 (дата звернення: 25.04.2021).

5. Тредіт В. Є. Податковий облік податку на прибуток підприємств за новими правилами. *Агросвіт*. 2015. № 8. С. 41-45.

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ В ТОРГІВЛІ

*Долішня Т.І., канд. екон. наук, доцент
Івано-Франківський національний технічний університет
нафти і газу*

У сьогоднішніх складних економічних умовах питання вдосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення повинно бути першочерговим завданням для суб'єктів підприємництва. Адже якісна облікова та аналітична інформація є надійним підґрунтям для прийняття ефективних управлінських рішень на різних рівнях управління з метою забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

Метою дослідження є виокреслення обліково-аналітичних особливостей в торгівлі зумовлених видом діяльності, організаційно-правової форми та іншими чинниками.

Господарсько-торговельною є діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання у сфері товарного обігу, спрямована на реалізацію продукції виробничо-технічного призначення і виробів народного споживання, а також допоміжна діяльність, яка забезпечує їх реалізацію шляхом надання відповідних послуг [1].

Торговельна діяльність здійснюється у формах оптової та роздрібної торгівлі, а також у торговельно-виробничій сфері (громадське харчування) [2]. Кожній із яких притаманні певні особливості.

Особливості торговельної діяльності, безумовно, обумовлюють обліково-аналітичні особливості в торгівлі (таблиця 1).